

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני ג' ניסן תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין קלב.
דף היומי בהלכה: מסעיף ה' עד תחילת סימן שס"ו סיום גדרי ארבע רשויות בשבת.

מוסר: חפץ חיים אות י"ב עד אות י"ד.

קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'

כשהגרא"ל שטיינמן רצה לעמוד ב'איצקוביץ' עם קופת צדקה | הכלל היחיד הקובע בחלוקת קמחא דפסחא | מה עושים עם כיפה ישנה? | הגר"נ קרליץ עמד על הגליו חצי שעה וסירב לשבת | איך בדיוק זה עובד? - שו"ת מגדולי ישראל על סגולת 'בולם פיו בשעת מריבה' | "אמרת לחולה לשתות מים ממעין בצרפת, והוא התרפא", סיפר הסטייפלער | 1608

על דא ועל הא

"מדוע אתה יושב ולא עושה כלום?" - כעס ראש חבורת המצות על הבחור. הצטדק הלה וענה שלא נשאר תפקיד בשבילו. אמר לו ראש החבורה: "אז לפחות תהיה עצבני!"...

ההכנות - מטרה! | הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

הרשב"א האבוד שחיפש בחודש תמוז ולהעביר לגניזה כמויות של חוברות וקונטרסים שאגר במדף שכוח. לא יאומן כיצד בכל שנה מעבירים למיחזור או לגמ"ח הררי בגדים, שנקנו בכסף מלא, או הגיעו מהאחיות לטובת האחיינים ביום מן הימים, ועדיין מצוה עלינו לאגור ולהשליך, לאגור כל השנה ולהשליך בחודשי אדר-ניסן, בכל שנה ושנה...

לכאורה, כך נדמה, אנו צריכים להגיע לחג הפסח עם בית נקי וממורק. אם היו לנו רובוטים או צי של משרתים שינקו ויסדרו במקומנו, מה טוב. רק מאחר שאין לנו לא רובוטים ולא משרתים, אנחנו עצמנו נאלצים לעשות את זה. ההכנות לפסח בעצמן אינן תופסות אצלנו מקום ואנו רואים אותן רק כהכרח לפני החג. התחושה היא שאם היינו יכולים להסתדר בלי ההכנות הללו, היינו שמחים. כפועל יוצא מהגישה הזו, אנו מגיעים מהר מאד לידי כעס בערב פסח. כאילו הכעס והרוגז הם חלק מההכנות ההכרחיות לפסח...

מעשה בראש חבורת מצות שהיה עצבני ביותר ומצא בחור אחד מהחבורה שיושב ולא עושה כלום. שאל אותו בכעס: "מדוע

השבועיים שלפני פסח הם השבועיים הקשים ביותר בשנה להרבה אנשים (ואני ביניהם...). אלו הימים בהם כל בעל בישראל, גם בעל לא עוזר במיוחד, חייב לשנס מותניים, לנקות ולצבוע, להתרוצץ ולסדר, לקנות ולדאוג. גם אם בדרך כלל אתה פחות מעורה בצרכי הבית, ברמה כזו או אחרת, הרי לא תוכל לשבת בניחותא ולעסוק בעיסוקי הרגילים, כשמסביב יהום הסער והכל בוקה ומבולקה עד כניסת ליל הסדר. אתה תעזור כפי כוחך, ובין לבין תנסה לשמר לעצמך את סדר יומך, העמוס והלא מתפשר בדרך כלל. אלו שבועיים שמוציאים כמעט כל יהודי משגרת חייו המסודרת, ותאמינו לי, רבים מאתנו מתגעגעים כמעט מראש חודש ניסן לסדרים הקבועים ולשעות הלימוד השקטות בכלל ובישיבה, לשגרת הימים האפורים.

מצד שני, כל יהודי באשר הוא אוהב בסופו של דבר שהכל יהיה מסודר. שהקירות ישובו לצבעם הנורמלי, שהמגירות לא יהיו עמוסות בשלל מסמכים ודפים לא נחוצים, דפי טיוטות וחשבונות או דפי הפקדות בנק מחודש אייר משנה שעברה. כל יהודי רוצה לסדר את מלאי מדפי ספרי הקודש שלו, למצוא סוף סוף את כרך

של היצה"ר מהלב, מהדברים הנעשים בלב. אך האמת היא שלא מדובר רק במשל ונמשל המנותקים זה מזה, אלא קיום המשל, הוא עצמו קיום הנמשל. ע"י הניקיון והבדיקה הנעשים כראוי, בזה עצמו אנו מבערים את היצר הרע מתוכנו.

עבודת הניקיון דורשת מאמץ יתר והקפדה שלא לעבור על עבירות שונות שקל מאד למעוד בהן: כעס, מרמור ורוגז, עצלות, חוסר סבלנות ועוד הרבה נושאים בין איש לאשתו ובין הורים לילדיהם. עמידה בתנאי לחץ, כובד ראש, אחריות וחריצות, הם עצמם מטרה לכשעצמה וכשאנו עומדים במטלות - אנו מתקרבים יותר להקב"ה.

וכך כתב הרוקח (ודבריו הובאו במג"א ובבאר היטב סי' תסט):
"לא יאמר כמה טורח פסח; ובירושלמי: רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת - מה טורח זה".

לדברי הירושלמי, אסור לנו לומר "כמה קשה לנקות לפסח", משום שאחד מהחסרונות שבשאלת הרשע הוא, שהוא אומר מה "העבודה" הזאת לכם, והוא מתכוון לומר "כמה קשה אתם עובדים לפני פסח".

ואמר רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זיע"א:
"הנה יש כאלו שאומרים: 'למה צריך כל כך לטרוח בעבודות הניקיון של ערב פסח? הרי די לנקות מחמץ ולבערו מהבית! יש המזלזלים בעבודות הנשים הצדקניות שבכל הדורות אומרים ואומרים שאבק אינו חמץ. יתכן שע"פ השכל הם צודקים, אבל המציאות הוכיחה שרק בזכות נשים צדקניות, שהשקיעו מאמצים גדולים בניקיון של ערב פסח, ועשו מכך 'עסק' שלם, וניקו וקרצפו את כל הבית, גם מה שאין צריך מעיקר הדין, זה גרם שיהיה המשך למסורת הדורות. אבל באותם בתים שניקו רק כפי הדין, בלי כל ה'עסק' שמסביב, המציאות הוכיחה שנכדיהם כבר אכלו חמץ פסח רחמנא ליצלן. כאשר עושים 'עסק' מכל המצוות ומכל המנהגים, ומקיימים אותם מתוך שמחה וחיות, הרי זו הערובה להנחיל את דרך התורה והיראה ואת מסורת הדורות (וכמובן כשיש את הכוח והיכולת הנדרשים). (כאיל תערוג, פסח תשע"ו).

כידוע פסח הוא חג האמונה - "ויאמינו בד' ובמשה עבדו", והעיסוק בהכנות החג מחדד את הדבקות בד' וחכמי הדור שבכל דור ודור. השנה לפני חג הפסח נפלה לידינו הזכות לקיים "ויאמינו בד' ובמשה עבדו" ולהוכיח את אמונתנו בימי הבחירות שיתקיימו זמן קצר לפני התקדש החג, ומי שיזכה לפעול ולהצביע כהוראת רבותינו ולכוון "ככל אשר יורוך", הרי ודאי זה גם אחת ההכנות הראויות והחשובות לחג.

(נ'קודה למחשבה, יתד נאמן)

אתה יושב ולא עושה כלום?". הצטדק הבחור וענה, שלא נשאר תפקיד בשבילו. אמר לו: "אז לפחות תהיה עצבני".

אחת הסיבות לכעס היא, שהאדם מרגיש מנוצל ומועבד קשה ללא הצדקה. נקודת הפתיחה שלו היא עצבים מתוחים, וממילא כל תקלה קטנה או חוסר ציות מוציאים אותו משלוותו. בעצם אני מחפש את המטרה - שלא יהיה לנו חמץ בבית, שהכל יהיה נקי ומסודר. האמצעי - אינו נצרך בעצם, אז למה לא לכעוס ולהתרגז על האמצעי הזה, שמבחינתי הוא ממש מיותר?!

אך הגישה האמתית אינה כך. הגה"צ ר"ח פרידלנדר זצוק"ל מסביר בספרו "שפתי חיים", שימי ההכנה לפסח דומים לתקופת ההכנה של חודש אלול, ימי ההכנה לימים הנוראים. אף אחד לא חושב שחודש אלול הוא חודש שצריך לעבור אותו בלית ברירה, כדי להגיע לראש השנה. כולנו מבינים שעבודתנו הרוחנית בחודש אלול נצרכת וחשובה היא מצד עצמה ולא רק כסוג של 'גשר לראש השנה".

כך גם ההכנות שלפני הפסח, הן אינן רק איזה עול שצריך לעבור כדי שנוכל לקבל את הפסח בבית, אלא ההכנות הללו הן המכשירות אותנו להיות ראויים לפסח, הן הקובעות באיזה כלים רוחניים ניכנס לפסח.

אם הקב"ה היה רוצה שניכנס לחג הפסח ללא שום טרחה והתאמצות מוקדמת, וכי לא יכול היה לדאוג לכך? אך לא, עם ישראל לדורותיו נהג להתכונן לחג הפסח מתוך התאמצות וטרחה מרובה, כפי שרואים מכל ספרי הפוסקים והמנהגים. כדי לזכות לגאולת מצרים, הוצרכו עם ישראל לקיים מספר מצוות. האם גם אז חשבו ישראל שהציוויים הללו היו רק הכרח ואמצעי כדי להגיע לגאולה? בוודאי שלא, הרי ד' לא היה צריך את המצוות או הקרבן כדי לפסוח על הבתים. אז מדוע עשו הכל? כי המעשים הללו זיכו וזיככו את עם ישראל, וגרמו להם להיות ראויים לגאולה.

ובספרו "שפתי חיים" (פסח עמוד שמה) כותב, שההכנות הרבות לפסח שאנו עושים כיום, הן זכר לאותם מעשים שהכשירו את יציאת ישראל לחירות, ולכן חובה שאותן ההכנות ישמשו מקור וכלי להתעוררות שיביאו את האדם שוב כל שנה לחירות הנפשית. עבודת ההכנה לפסח סובבות כמעט כולן סביב נושא החמץ. צריך לבדוק שאין חמץ בבית, יש איסור של בל יראה ובל ימצא. אסור לאכול את החמץ, ולראות אותו או ליהנות ממנו. צריך לבדוק אחריו, לבערו ולדאוג שלא יראה ממנו אפילו משהו. כידוע, כתוב בכל הספרים הקדושים שחמץ משול ליצר הרע.

הזוהר הקדוש ממשיך את היצר הרע לחמץ, "ורזא אוקימנא בין חמץ ומצה בכמה דוכתי, דא יצר רע ודא יצר טוב". היות והחמץ הוא משל ליצר הרע, לכן צריך לסלקו ולדאוג שלא ישאר אפילו משהו שאור שבעיסה. מדברי רבותינו למדנו שהמשל הוא נקיון ובדיקת חמץ, שנעשים בפועל בידים, ואילו הנמשל הוא ביעור

רבינו שמע והתלהב: "איך לא חשבו על זה! זה רעיון עצום! תתקשר בבקשה ל'קופת העיר' ותאמר שאני בוחר בבית הכנסת 'איצקוביץ'. זה קרוב לבית, ויש שם מניינים אין ספור!"...

מזן הגראי"ל שטיינמן וצוק"ל, על קמחא דפסחא ועל ההכנות לחג הפסח

שתשרה הצלחה במעשיהם, ובכל טוב. הגישו כרוז שבו הוא מודיע שאת ה'קמחא דפסחא' הוא תורם לקופת העיר, וסרב לחתום. כל ההפצרות לא הועילו. יצאו וחצי תאוותם בידם: תמונה כן, חתימה לא.

למחרת אמר לנכדו: תתקשר ל'קופת העיר', תבקש שיבואו עם הטופס ועם הקופה.

הגיעו, ותרם שטר נוסף. חתם, וכפל ברכה.

נשאל: מעיקרא מה סבר, ומה נשתנה?

ענה: אמש היו אלו כספי צדקה, ואיך יכול הייתי להצהיר שאני נותן את ה'קמחא דפסחא' ל'קופת העיר'. אבל היום זה היה כספי שלי, ויכול הייתי לחתום...

(מפי השמועה)

עסקני קופת צדקה חשו בכובד האחריות המוטלת עליהם. נכנסו ובידם רשימת שאלות: אם יש משפחה בת ארבע נפשות שמרוויחה פחות, ומשפחה בת תשע נפשות שמרוויחה יותר, את מי להעדיף? משפחה קטנה ששני ההורים אינם עובדים, ומשפחה גדולה שאחד ההורים עובד, את מי להעדיף? עצרו, והמתינו לתשובה.

רבינו שמע בריכוז, ואמר: "הלאה".

שאלו: משפחה בריאה שמתפרנסת בדוחק, ומשפחה שיש לה יותר אבל יש בה בעיות בריאות, את מי להעדיף? משפחה דחוקה שיש לה דירה, ומשפחה דחוקה פחות אבל מתגוררת בשכירות? -"הלאה".

הרשימה ארוכה. משפחה בת ילדים קטנים, או משפחה עם ילדים מתבגרים. משפחה עם הורים בעלי יכולת, ומשפחה שאין לה עזרה. -"הלאה".

המשיכו והקריאו, והודיעו שסיימו.

ואז התפרץ רבינו וקרא: "הכל מתחיל מזה שכל אחד יודע מה נעשה אצל השני -

"האם הוא דחוק, וכמה הוא דחוק, ובמה הוא דחוק! אין לנו שום ידיעה מה קורה אצל הזולת -

"הכלל היחיד הוא: כל הקודם זוכה"..."

(מפי השמועה)

"שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום" (שו"ע תכט ס"א). "ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח" (רמ"א תכט ס"א, וע' מ"ב).

קמחא דפסחא

בפרוס חג הפסח כוסו לוחות המודעות במודעות ענק מטעם קופת הצדקה השונות. התנוססו עליהן תמונות גדולי התורה והיראה, המשלשלים שטרותיהם לקופות הגדולות. בעיתונים פורסמו מודעות צבעוניות שהביאו הבטחותיהם וברכותיהם. מקורב רבינו ראה בכך זילות תלמידי חכמים, שמשתמשים בהם כמגייסי כספים. התמרמר בפני רבינו: "שהראש ישיבה ידע, שיבוא יום ויעמידו את גדולי ישראל בפתח בתי הכנסת וקופות בידם, כדי שהעוברים ושבים יתרמו פרוטותיהם!".

שמע רבינו והתלהב: "איך לא חשבו על זה! ס'איז א דעוואלדינגער איינפאל, זה רעיון עצום! תתקשר בבקשה ל'קופת העיר' ותאמר שאני בוחר בבית הכנסת איצקוביץ. זה קרוב לבית, ויש שם מניינים אין ספור!"...

(יתד נאמן, כ"ז כסליו תשע"ח, טו)

ארגון חסד מחלק אלפי ערכות של מצרכים בסיסיים כקמחא דפסחא, להוצאות החג. המארגנים סיפרו לרבינו ובקשו ברכתו. התעניין איך מבוצעת החלוקה. סיפרו שקבלו רשות להשתמש במתחם ענק. המשאיות פורקות שם את מטענן והפעילים ממיינים לערכות התמיכה. משם מוסעות הן למוקדי החלוקה בירושלים, בני ברק ומודיעין עילית. המשפחות באות, ומקבלות את הערכות. הביע רבינו מורת רוח. לא נעים למשפחות שיודעים שהן נזקקות ונצרכות. מן הראוי שהערכות ישלחו לביתן.

ערכו חשבון מהיר, ומצאו שזה ייקר את העלויות במאה אלף שקלים. אמר רבינו: כדאי להוציא מאה אלף שקלים ויותר, ולהזהר ולו בכבודה של משפחה אחת!

(וישמע משה, מקץ תשע"ח)

בפרוס חג הפסח, הגיעה משלחת מ'קופת העיר'. הציבו את קופת הקרטון הגדולה, והנציחו את רבינו מניח בה שטר כסף, ברכם

ב. "היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאים פרח, מברך ברכת האילנות" (שו"ע רכו, א).

ברכת האילנות

רבינו נשאל, מאחר וברכת האילנות נאמרת פעם אחת בשנה (ב"ח סימן רכו), ובחלקו הדרומי של כדור הארץ עונות השנה הפוכות ומברכים ברכת האילנות בתשרי, מי שהיה בדרום אפריקה וברך בתשרי, והגיע ללמוד בארץ ישראל, האם ישוב ויברך בניסן? וענה, שמכיוון שהבריאה החלה בניסן [שעל כן ברכת החמה בניסן], ובדרום אפריקה שמברכים בתשרי, היא ברכה על השנה הקודמת, שכבר ברכו בארץ ישראל בניסן. אם כן יברך בניסן, ושוב לא יברך בתשרי*.

(ווי העמודים וחשוקיהם, גליון נא, מא)

* הערת מרן הגר"ח שליט"א: צריך לברך שוב בחודש ניסן, כי ארץ ישראל היא עיקר העולם, והכל אחר ארץ ישראל.

רבינו סיפר על מציאת חמץ. במקומות שאין מכניסים בהם חמץ, פעם מצאו חמץ מעל המשקוף. התברר שילד ראה שמסלקים את החמץ מהבית, חשש שלא יהיה לו מה לאכול, והחביא שם את חמצו. ופעם, בליל הסדר, הכניס רבי שלום שבדרון זצ"ל ידו לכיס הקיטל [בגלימת המשי הירושלמית הלבנה יש כיסים], ומצא שם פרוסת חלה! נזכר שלבשה ביום כיפור והשתתף ככהן בפדיון הבן במוצאי הצום, לקח עימו פרוסת חלה כנהוג והכניסה לכיסו, ושכחה... "ועם כל זה", אמר רבינו, "אין מקומות אלו חייבים בבדיקה".

(פרי חיים, גליון קצט)

אמר רבינו: "הנה יש כאלו שאומרים: 'למה צריך כל כך לטרוח בעבודות הניקיון של ערב פסח? הרי די לנקות מחמץ ולבערו מהבית!' ויש שמזלזלים בעבודת הנשים הצדקניות שבכל הדורות, ומפטירים

ואומרים שאבק איננו חמץ.

"ואמנם יתכן שעל פי השכל הם צודקים, אבל המציאות הוכיחה שרק בזכות נשים צדקניות, שהשקיעו מאמצים גדולים בנקיון של ערב פסח, ועשו מכך 'עסק' שלם, וניקו וקרצפו את כל הבית, גם מה שאין צריך מעיקר הדין, זה גרם שיהיה המשך למסורת הדורות. אבל באותם בתים שניקו רק כפי הדין, בלי כל 'העסק' שמסביב, המציאות הוכיחה שנכדיהם כבר אכלו חמץ בפסח רחמנא לצלן".

רק כאשר עושים 'עסק' מכל המצוות ומכל המנהגים, ומקיימים אותם מתוך שמחה וחיות, הרי זו הערובה להנחיל את דרך התורה והיראה ואת מסורת הדורות [כמובן, כשיש את הכח והיכולת הנדרשים].

(כאיל תערוג, פסח תשע"ו, ח)

לבטל ולהוי הפקר

רבינו נשאל: המוצא חפץ בפסח שורפו (אורח חיים תמו, א). והרי מכרנוהו לגוי, איך מותר לנו לשורפו? ענה: "קודם תשאל איך אנחנו מוכרים החמץ לגוי, הרי הפקרנו אותו ואינו שלנו".

השואל נדהם, ורבינו אמר: "שאלתי זאת לגדולי תורה, ולא ענו". תמה השואל: "אם כן, אחד מהשנים - הביטול או המכירה - אינו ברצינות?".

צחק רבינו ואמר: "שניהם"...

והוסיף: "אלא מה, כנראה שמסתפקים ואומרים: אם לא יועיל זה, יהיה זה..."

[ולעצם השאלה הורו מורי הוראה, שהמוכר לגוי ומוצא חמץ, ישימו במקום המושכר לגוי].

(כשחר אורח פ"י, ב)

(מתוך הגדה של פסח - אהלי תורה)

פעם הציע חוקר אחד לפני רבינו עצה שטיכס, על ידי שיבדקו חכמי המדע מהו שיעור הזמן עד שמחמצת העיסה, והשיב רבינו, שחז"ל ברוח קדשם, קבעו בדיוק מהו שיעור החימוץ שאותו אסרה תורה, ודבר זה אי אפשר לעמוד עליו בחקר אנוש כלל וכלל

לקט בענייני ההכנה לפסח ממרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

לקראת שבת מלכתא ויקרא חלק א' מיוחד לחג הפסח, להזמנות: 02-560-9000

היכן מברכים ברכת האילנות באייר או בתחילת סיון? והאם ניתן לברך ברכת האילנות גם בלילה?

הלכות, טעמים ומנהגים בעניין ברכת האילנות

הטעם שאין מברכים ברכה זו גם על זרעים וירקות, לפי שהברכה היא על דבר שאינו הכרחי לאדם לקיומו, ובכל זאת ברא אותם הקב"ה, משא"כ זרעים וירקות שהם הכרחיים לחיי האדם (ערוה"ש רכו א).

סוגי אילנות: אין לברך אלא על אילנות של פירות הראויים לאכילה, שעתידים ליהנות מהם בני אדם (משנ"ב רכו ס"ק ב), ולכן עץ סרק אין מברכים עליו.

הטעם שמברכים דווקא על אילני פרי, משום שבפירות של אילני סרק שאינם עומדים לאכילה, אין שום הנאה לבריות בחידוש ולבלוב האילנות באביב, ולא שייך לומר "וברא בו אילנות טובות ליהנות בהם בני אדם".

מהו לבלוב: כשהפרי קטן מאוד ומתחיל לבצבץ, יש בראשו כעין פרח בדמות שושנה, וכשמתחיל הפרי לצמוח נופל הפרח ונראה הפרי (עיין משנ"ב רכו ס"ק ב).

זמן הברכה

הטור והשו"ע (רכו א) כתבו "היוצא בימי ניסן", משמע דווקא ימי ניסן (שו"ת לב חיים ח"ב סימן מד), [וכן על פי הקבלה יש ענין לברך בחודש ניסן דווקא (החיד"א בספרו מורה אצבע סימן ז אות קצח), והטעם: לפי שהנשמות מעולם העליון משוטטות בימי ניסן בגנים ופרדסים, ועל ידי הברכות זוכות לעילוי נשמה, ומתפללות על החיים אשר בעולם הזה, ומטעם זה יש להקפיד לברך ברכה זו דווקא בחודש ניסן (חיד"א שם קצט)].

המשנ"ב (רכו ס"ק א בשם אחרונים) כתב אורחא דמילתא נקט [ניסן], שאז דרך ארצות החמים לבלב האילנות, וה"ה בחודש אחר כל שרואה הבלבוב פעם ראשון מברך.

טעם אחר למה נקטו ימי ניסן, שאם היה כתוב סתם שמי שרואה אילנות מבלבבים מברך הו"א, שאם ראה פעם אחת ובירך ולאחר ל' יום ראה יברך שנית, כמו רואה מקום שנעשה לו נס, ע"כ כתבו ימי ניסן, דרק אז פעם אחת מברך ולא יותר (שו"ת השיב משה או"ח כ).

החת"ס בהגהות על שו"ע (רכו א) כתב ימי ניסן, הכוונה תקופת ניסן שעל פי חודשי החמה (וכ"כ ריטב"א ברכות יא, א ובספר האשכול הלכות ברכות ההודאה כט). וכן מביא בא"ר

הרב יהודה לב שליט"א, מח"ס 'לב המועדים' "אמר רב יהודה האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מבלבבי יברך 'בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות מהם [להתנאות בהן] בני אדם' (ברכות מג, ב).

ביאור הברכה: בברכה זו אנו נותנים שבח והודאה להשי"ת, שברא בשביל האדם גם דברים שאין בהם הכרח לחיי האדם כמו פירות האילן (ערוה"ש רכו יא).

הטעם בברכה זו: משום שלבלוב האילנות בא מזמן לזמן, וגבורת ה' ניכרת כשרואים עצים יבשים שפורחים (שטמ"ק ברכות מג, ב ד"ה האי מאן דנפיק).

טעם אחר: כדי שיזכור האדם כשיראה את האילנות, וישים אל ליבו שהאילנות בזמן הזה הינם דשנים ורעננים אחרי שבימות החורף היו לעצים יבשים, כי אדם עץ השדה.

טעם אחר: אנו מודים לקב"ה על שלא הסתפק בנתינת צרכינו המינימליים, אלא הוסיף הוא והעניק לנו פירות משובחים עצי נוי ועוד (ערוה"ש רכו).

בריות טובות: הטעם שמזכירים בברכה לשון 'בריות טובות': כדי שילמד אדם מוסר מאילנות הטובים המבלבבים והאדם עץ השדה, להיות ג"כ בחינת טוב, למצוא חן ושכל בעיני אלוקים ואדם (הגדש"פ לבן איש חי דרוש לחודש ניסן).

חיוב או מידת חסידות: אין חיוב ללכת ולראות את האילן בפריחתו כדי לברך עליו, אך מידת חסידות היא כדי לשבח את הקב"ה (שו"ת תשובות והנהגות ח"א קד). ומדייקים מלשון הגמרא בברכות (מג, ב) שכתבה "האי מאן דנפיק וחזי" משמע אם יצא וראה, וכן מלשון הראשונים והפוסקים שנקטו לשון הרואה בימי ניסן.

ועל הנזהר בברכת האילנות עליו נאמר (בראשית כ"ז, כ"ז): "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'... ויתן לך אלוקים" וכו' (סדר ברכות ה, ב מובא בא"ר רכו א).

על מה מברכים

אין מברכים ברכת אילנות אלא על לבלוב של אילנות דווקא, ולא עזוויפסחל זרעים וירקות, אף שהוציאו פרחים (פמ"ג רכו ס"ק א, עורה"ש שם).

יודע שמאחר שהתחילו לגדול, הרי הם ממשיכים לגדול, ואין שמחה אלא בראייה ראשונה (פמ"ג משב"ז רכו).

ראייה ראשונה: יש אומרים שצריך לברך על ראייה ראשונה, ואם לא בירך בשעת ראייה ראשונה שוב לא יברך בשעת ראייה שניה.

ויש אומרים וכן נוהגים: שאפשר לברך גם אחר ראייה ראשונה (משנ"ב רכו ס"ק ה), ומדייקים מדברי השו"ע שכתב דעד שגדלו הפירות אפשר לברך, ומשמע אפילו שראה הרבה פעמים (מאמר מרדכי סוף ס"ק א פמ"ג מ"ז רכו ס"ק ב), וכן מוכח מזה שמברכים בחודש ניסן, אע"פ שראו הרבה פעמים באדר או בשבת.

נשים במצוה זו

אף נשים חייבות בברכה זו, ואינו חשיב מצוות עשה שהזמן גרמא. **והטעם:** לפי שכל הברכות והמצוות שזמן קבוע מחמת המציאות ולא מחמת הדין, לא נחשב כמצוות עשה שהזמן גרמא (אלשיך הכהן חלק א י ברכת ה' חלק ד פרק א ה). כמו שמצאנו במצוות ביכורים (ביכורים ריש פרק א) שנשים חייבות אע"פ שזמנה מעצרת עד חנוכה, אינו נחשב שהזמן גרמא (תוס' רע"א על המשניות ביכורים שם).

קטן: קטן שהגיע לגיל חינוך מצוה לחנכו לברך (שו"ע רטו ג), ויש שכתבו שטוב לקבצם יחד בצוותא לחנכם במצוות.

אילן אחד או ריבוי אילנות

מעיקר הדין: מברכים אף על אילן אחד (עיין שו"ת בצל החכמה ח"ו לה).

יש אומרים שיש להדר לברך על ראיית שני אילנות לפחות (שו"ת הלכות קטנות ח"ב סימן כח) [ואין צריך שני מינים אלא כל שיש ב' אילנות אפילו מין אחד], ויש שהקפידו שיהיה גם על שני מיני אילנות (מנהג ירושלים ע"פ הספר נחומי עם). וכן מוכח ממטבע הברכה שקבעו בו לשון 'אילנות' בלשון רבים, ויש מדקדקים מדברי הגמרא בברכות (מג, ב) "וחזי אילני" אילני מלשון רבים (כה"ח רכו ב), ודבר זה אינו לעיכובא, דבהרבה מקומות מצאנו לשון רבים ואינו אלא אחד, כגון בברכת הרים וגבעות ומלך (שו"ע רכד ו) (וכן נהג הגרשז"א הליכות שלמה פרק שני חודש ניסן אורחות הלכה 10, והגריש"א הגדה של פסח).

אילנות שבשדות

מעיקר הדין יכול לברך על אילנות שבחצרו (לב חיים פלאז"י ח"ב ס' מד), **ומיהו מצווה מן המובחר** לברך על אילנות שבשדות ופרדסים (הלכות קטנות ח"א ס' כח), וכן הרמב"ם כתב לשדות וגינות וכן אבודרהם כתב לשדות [ויש אומרים שעל פי הקבלה יש לברך על שדה ישראל [מפני גלגולי הנשמות] **ויש אומרים** שיש לברך על אילנות מחוץ לעיר].

(רו א) בשם ספר 'צידה לדרך' (מאמר א כלל ג) ה"ה אם רואה בחודש אדר, וכן כתב בערוה"ש: 'ובמדינותינו אינו בניסן אלא באייר או תחילת סיון' (רכו א).

ראש חודש ניסן

מצווה מן המובחר לברך מיד בראש חודש ניסן **והטעם:** משום זריזים מקדימים למצוות, **ועוד** כדי שלא ישכח לברך (קובץ מבית לוי ניסן תשנו). **טעם אחר:** שמא יפלו הפרחים לאחר ראש חודש (מוהר"ח הכהן מחכמי תוניס בספר ערב פסח סעיף כ). [טעם אחר: על פי הקבלה כדי למהר תיקון הנשמות המתגלגלות בעצים (מעשה חמד פרק א ו הערה א בשם אחרונים)].

חול המועד: יש מקומות שנהגו לברך ברכת אילנות ברוב עם בחול המועד, **והטעם:** מפני שאז כל הציבור בטלים ממלאכתם, ופנויים לצאת לגינות לברך על האילנות (ספר ברית כהונה מערכת ב אות י שכך מנהג ג'רבה).

שעת הברכה: מברך בשעת הפריחה, **והטעם:** לפי שאז ניכר שיוציאו הפירות (ערוה"ש רכו א).

צורת הברכה: צריך להסתכל על הפריחה לפני הברכה, ואין צריך להחזיק בידו (קובץ אורייתא ח"י עמו קנג בשם הגר"ש דבילצקי).

עמידה בברכות

יש אומרים שיש לברך ברכת האילנות בעמידה, אבל תפילות ומזמורים שיש אומרים עם הברכה יכול לומר בישיבה. **הטעם בעמידה:** ככל הברכות שהן שבח והודאה שנאמרות בעמידה (ר' יעקב עמדין בסידורו לגבי ברכת אשר יצר), ואם מברך בציבור יש לעמוד גם מפני כבוד הציבור (ספר יזרח אור פרק יז לענין ברכת הלבנה). **לברך בעל פה:** לכתחילה ראוי שלא יברך בעל פה, אלא א"כ התבונן קודם לכן בברכה (שו"ע ק).

ברכה ברוב עם

ראוי לומר ברכה זו בעשרה בני אדם (מועד לכל חי א ו), או לכל הפחות בג' אנשים, וכן מובא בכה"ח (רכו ס"ק ז) שכתב שיש לברך ברכה זו בקיבוץ בני אדם, **והטעם:** משום שנאמר (משלי י"ד, כ"ח): "ברוב עם הדרת מלך" (עיין ר"ה לב, ב), שמצוה שעושים בציבור יש בה הידור יותר.

ואינו מברך אלא פעם אחת (מרדכי ברכות קמח, שו"ע רכו א). וכתב המשנ"ב (שם ס"ק ג) מדסתם [שאינו מברך אלא פעם אחת] משמע שאפילו על אילנות אחרים לא יברך. **והטעם:** דומיא דבריות טובות או בהמה ואילנות (טושו"ע רכה י), שמברך עליהם בפעם הראשונה שרואה ולא יותר. **טעם אחר:** משום שברכה זו היא ברכה של הודאה כללית על חסדו וטובו של הקב"ה (ערוה"ש רכו א), **טעם אחר:** כי מדרך הטבע

ברכת אילנות בשבת ויו"ט

לפוסקים שסוברים שבאילנות מורכבים אין לברך, דשם נעשה באיסור אבל ערלה לא נעשה באיסור. **טעם אחר:** יש שמחדשים דאיסור ערלה אינו אלא משנעשה פרי, אבל מי שמברך על לבלוב האילן טרם צמיחת הפירות - מברך לכתחילה (מקור חיים מבעל החוות יאיר סימן רכז).

ראיה מהגמרא בב"ק שאפשר לברך ברכת האילנות על אילנות ערלה

שמבואר (שם סט, א) שהיו מציינים על אילנות שהם ערלה בשביעית בחרסית, כיון שבשנה השביעית האילנות הפקר וחששו שמא יבוא בני אדם לידי מכשול שיאכלו פירות ערלה, אבל בשאר השנים לא היו מציינים ולא חששו שגנבים יאכלו משום הלעיטהו לרשע וימות, והקשו שאם אסור לברך ברכת אילנות על אילן ערלה, גם בשאר השנים היו צריכים לציין שאלו אילנות של ערלה, כדי שלא יבוא לידי ברכה לבטלה, וע"כ שאפשר לברך על אילנות ערלה (שו"ת דובב מישרים ח"ג סימן ה).

ספק ערלה: בחו"ל מותר, **והטעם:** משום שספק ערלה בחו"ל מותר ובא"י הוי מיעוט, שלא שכיח דתוך ג' שנים ילבלבו וכל שכן שיישאר פירות (עין יור"ד ריש סימן רצד), **ועוד** שנאסרה בערלה רק פירות (מקור חיים קיצור הלכות רכז).

אילנות מורכבים

אילנות המורכבים מין בשאינו מינו, **יש אומרים** שאין לברך על אילנות אלו, **והטעם:** היות והם נעשו נגד רצון הבורא אין לברך עליהם (שו"ת הלכות קטנות ח"א סימן סח ורסה), **ויש אומרים:** שמותר לברך עליהם (שו"ת שאילת יעב"ץ סימן סג) ואם ההרכבה לא נעשתה באילן זה, אלא נטעו את גרעיני פירותיהם וצמחו מהם אילנות, מותר לברך עליהם (הגרשז"א הליכות שלמה פרק כג אות יח).

נקיות מקום הברכה

קודם שיברך יבדוק שיהא המקום שמברך שם נקי, שלא תהיה שם צואה או זבל או ריח רע, **והטעם:** לפי שאסור לומר דבר שבקדושה והזכרת שם השם עד שירחיק ד"א ממקום שכלה הריח (עיין משנ"ב עט ס"ק ה ומשנ"ב תכו ס"ק כא). **עיקר המצווה** היא הברכה כשלעצמה (וכן מנהג הגר"א ובני אשכנז), ויש קהילות שנהגו להוסיף תפילות ובקשות נוספות עיין כה"ח הנוסח.

יש אומרים: שאין לברך ברכת האילנות בשבת (כה"ח רכו ד, משנת יוסף ח"א סימן ס, קובץ מבית לוי תשנ"ו). **והטעם:** שחוששים שמא יגע באילן ויטלטלנו, או יתלוש פרחים או יקח מהפרחים להריח [וכן הוא מנהג אלכסנדריא שהיו נוהגים ליקח אחרי הברכה פרח מן האילן, לברך עליו 'בורא עצי בשמים' ולכן יש חשש זה], וכן חוששים שמא יוציא הסידור לרה"ר (כה"ח שם, מועד לכל חי א ח). **[טעם אחר:]** על פי הקבלה לפי שמברר ניצוצי הקדושה מן הצומח והוי בורר (כה"ח רכו ס"ק ד).

יש אומרים שאפשר לברך גם בשבת ויו"ט, וכך נהג בעל האדר"ת (נפש דוד לבעל האדר"ת עמוד 138), וכן נהגו בעל הקה"י (אורחות הלכה ח"ג עמוד רכד), והגרשז"א (עיין הליכות שלמה פרק שני חודש ניסן הערה 10), (הגרשז"א הגדה של פסח). **והטעם:** כדי להשלים מאה ברכות שחסרים בשבת (נפש דוד שם).

זהירות טלטול: במקום שמברכים בשבת, יזהרו במקום שאין עירוב שלא לטלטל הסידור כדי שלא יצא שכרם בהפסדם.

לברך בלילה

יש אומרים: שאין לברך ברכה זו בלילה (שו"ת אור ציון קיח). ומדייקים מלשון הגמרא (ברכות מגב) שאמרה 'היוצא ביומי ניסן', משמע יום (ספר הר צבי ח"א סימן קיח), **טעם אחר:** לפי שטבע הפרחים לפרוח מחום ושמשי, וצבעי וגווני הפרחים והעצים מראים נפלאותיו, ועיקר הברכה על הנאת ויופי הפרחים, א"כ עיקר התחדשות ניכרת ביום ולא בלילה (ספר חמדת צבי ח"א סימן יח).

יש אומרים: שאפשר לברך גם בלילה כשרואה היטב את לבלוב האילנות (שו"ת צי"א ח"ב ס"ק ו). דלא שנא משאר ברכות הראיה דמהני בהו אף בלילה.

לברך על עץ ערלה

יש שכתבו: שאין לברך על עץ של ערלה, **והטעם:** לפי שעץ ערלה אסור בהנאה, ואין יכול לומר "ליהנות מהם בני אדם" (גליון רע"א רכו נסתפק בדבר זה, ובשו"ת דברי גמליאל ח"ג סימן ב החמיר בדבר זה). שהרי נהנה בראייה, ואע"פ דקול ומראה אין בו משום מעילה, מ"מ איסורא איכא. **יש שכתבו** שיכול לברך, **והטעם:** משום שהברכה היא על כללות האילנות (שו"ת דובב מישרים ח"ג סימן ה). ואינו דומה

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

עושים סדר פסח במגירות? ממיינים חוברות ודפים? - מה מותר לזרוק ומה חייבים לגנוז?

'גניזה' הלכה למעשה - מאת הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א

אחד משמותיו שנכתב בקדושה [ספר תורה שכתבו מין - ישרף], אם עשה במזיד נענש במלקות, ודווקא בשבעה השמות הקדושים ולא בכינויים.

שבעת השמות שאינם נמחקים: (א. ל. ב.) אלו-ה. (ג. אלוהים-ם [כולל "אלוקי-נו" ו"אלו-קי"]. (ד. צבאו-ת. (ה. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. (ו. א. ד-נ. ז. ש-ד. י. ויש אומרים אף "אהי-ה אשר אהי-ה". ולהכרעת השו"ע (יו"ד רע"ו, ט) המוחק אפילו רק אות אחת מן השם - עובר באיסור. על כן, כ' במשנ"ב שלוח 'שיויתי' שלפני העמוד של הש"ץ - יש לכסות בזכוכית.

יש לדעת: לדעת בעל ה'צפנת פענח', הרגובוע'ר זצ"ל, גם האות ה' בלבד, כשנכתבת ככינוי להשם - היא בכלל האיסור, על כן נהגו לכתוב: בעזרת ד' או בעזרת השם, או 'הבורא יתברך' או בס"ד. **מכל מקום**, כינויים, כגון: רבש"ע, הקב"ה, השם, הבורא יתברך, ואפילו האותיות יי - מותר למחקם ואינם צריכים גניזה. **הערה:** לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, כשכותבים 'בתיה', 'נתניה', 'בית אל', 'בצלאל' וכדומה, אין צורך לכתוב מקף בין האותיות, כיון שאין הכוונה בכלל לשם ד', ולכן לדעתו אין להיזהר בחוזה מלכתוב "דבר זה יהיה הפרת החוזה", וכפי שהביא רבי חזקיהו מדיני זצ"ל בהקדמה לספרו "שדי חמד" שאין כל חשש בנתינת שם כזה לספרו, כי אין הכוונה לשם ד'.

חובת הגניזה לפסוק שלם מן המקרא:

רמב"ם יסודי התורה (ו, ח): "ומדברי חכמים אסור לאבד פסוק שלם מן התורה, ומשאר כל ספרי הקודש (התנ"ך), והמאבדו בידיים נענש במכת מרדות, וכל זה כשנכתב בקדושה. ואכן, גדולי ישראל נזהרו שלא להדפיס בנוסח ההזמנה לשמחת בר מצוה או נישואין פסוקים שלמים, ואין צריך לומר שמות ד' - שמא לא ישמרום בקדושה. **אמנם:** בפתחי תשובה (יו"ד רפ"ד, א) כתב שיש שהחמירו שאף שלש מילים ומעלה, כשיש להן משמעות של פסוק - צריכות גניזה, ואם הן ארבע מילים מפסוק, אפילו אין להן משמעות פסוק - צריכות גניזה. אבל למעשה אין מחייבים גניזה אלא בפסוק שלם מן המקרא, היינו: "פסוק שפסקו משה". ובשו"ת אגרות משה (או"ח ה, לח) כתב, שכשכותבים "קול ששון וקול שמחה" וגו' בהזמנה, כשכל שתי מילים מרוחקות אלו מאלו, או כשכותבים בשתי שורות, או בעיגול - מותר לכתוב אפילו

במסגרת הכנת הבית לקראת הפסח, מוציאים מהארונות והמגרות חומרים שהצטברו, המכילים דברי תורה, ובכללם מחברות ודפי סיכום, חוברות ועיתונים. כאן המקום לפרט את עיקרי ההלכות הנוגעות לשמירת שמות ד' וכתבי קודש, ואלו מהם החייבים בגניזה.

גניזת ספרים שבלו:

בשו"ת חלקת יעקב (א, מ): "ספרי קודש שעדיין ראויים ללמוד בהם אסור לגנוז, ואפילו יצא הספר בדפוס חדש ובאותיות מאירות עיניים ומפוסק ומנוקד, ושוב אין צריכים לספרים מהדפוס הישן - כל שלא בלו לגמרי ועדיין ניתן ללמוד בהם - אסור לגנוז. ויש להניחם בדרך כבוד באיזה מחסן ולא במקום שילכו לאיבוד מחמת עיפוש או לחות". **ובשו"ת שבט הלוי להגר"ש וואזנר זצ"ל (ג, ט"ו):** "אף אם חלק מהדפים נקרעו, אם יש אפשרות להוציאם ועדיין הנשאר ראוי ללמוד בו - לכתחילה יש לעשות כן. אכן, אם בהוצאה הקודמת טעויות רבות, שתוקנו והובאו במהדורה החדשה - מותר לגנוז את הישנה, כדין ספר שאינו מוגה שאסור להשהותו בבית".

רשימות וכתבי סיכום של דברי תורה, כגון מחברות של מקצועות הקודש, וטיטות של מאמרים ועבודות ומבחנים, אם אין בהם שמות הקודש - מעיקר הדין אינם חייבים גניזה, ככל דברי תורה שאינם אלא לזמן מסוים ואינם ככתבי הקודש שעומדים לימים רבים. ויש לעטפם היטב בשתי עטיפות ולהניחם בדרך כבוד (זאת, לדעת הפוסקים, משום שהאשפה נשרפת ואותיות פורחות באוויר).

ועל כן מקילים מלמדי תינוקות ומורות לכתוב דברי תורה וחלקי פסוקים על גבי הלוח, אף שלאחר מכן נמחקים, וכן כותבים פסוקים על עוגת התינוק כשמכניסים אותו לבית רבו. והמדקדים נזהרים שלא לכתוב פסוק שלם - דברי הגר"י בלוי זצ"ל בספר 'צדקה ומשפט' פרק ט"ז.

השמות הקדושים שאינם נמחקים וחייבים בגניזה:

רמב"ם הלכות יסודי התורה (ו, א): נצטוונו בתורה לעניין עבודה זרה (בדברים י"ב, ג): "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא" ונאמר: "לא תעשון כן לד' אלוהיכם". מכאן שהמוחק את

פסוק שלם. והגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל היה מדפיס בהזמנותיו:
"עוד ישמע בהרי יהודה" וגו'.

מחיקה וזריקת דיסקים, תוכנות, קלטות וסרטי צילום שיש בהם שמות ופסוקים:

בשו"ת אגרות משה (יו"ד ב, קל"ח), במשנה הלכות (ה, קנ"ט) וכן בשו"ת יחוה דעת (ד, נ) - התירו למחקם, ובוודאי בדרך גרמא, היינו, בהקלטת דבר אחר על גביהם, וכלשון הגר"ע יוסף זצ"ל: "מאחר שאין בסרט הרשם-קול צורת אותיות כלל, אלא שגלי הקול נקלטים על הסרט בדרך אלקטרונית שאי אפשר בשום אופן להבחין בהם למראה עיניו של אדם, והם בגדר 'אותיות פורחות באוויר', ורק על ידי פעולה חשמלית ניתן לשומעם שוב - לפיכך אין מקום לאסור את מחיקתם על ידי לחיצה, אעפ"י שיש בהם שמות הקודש". והמעוניינים להוציאם מהבית, יש לעטפם תחילה דרך כבוד ולהניחם במקום שייאספו לאשפה, ודי בכך.

גניזת עיתונים וכתבי עת:

כתבו הגר"מ שטרנבוך שליט"א, ולהבחל"ח הגר"ש וואזנר זצ"ל בשבט הלוי (ו, ה) והגר"ע יוסף זצ"ל ביביע אומר (יו"ד א): עיתונים וכתבי עת המיועדים בעיקרם לדברי חולין, אלא שלפעמים משתרבים בהם גם איזה אמרות חז"ל ופתגמים מדברי חכמים בתלמוד וספרי המוסר, וכמו כן שטרות שמודפסים עליהם דברי תורה וכן בולים, אין צריך מן הדין לשמור אותם בגניזה, ובתנאי שאין בהם שם קודש. ודי לעטפם בשתי עטיפות דרך כבוד ולהניחם באשפה.

ולמעשה, אין צורך מן הדין לחפש אחרי פסוקים ושמות בכל עיתון או פרסום אולי ושמא יש דבר בהם הצריך גניזה, והרבה פעמים משלבים פסוקים רק לתפארת המליצה, כגון 'אשת חיל מי ימצא' וגו' או 'לא טוב היות האדם לבדו' וגו' וכדומה. ולדעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל אף בשטרות הדולר האמריקאי שכתוב עליהם שם שמים בלשונם - אין צריכים גניזה, כיון שלא נכתב שם ככתבי הקודש אלא להביע אמונתם,

אבל בעיתונים וכתבי עת שמדפיסים מדור של דברי תורה או הלכה השקפה או מוסר - חלקים אלו חייבים בוודאי בגניזה, כדין, והיינו אפילו בשפות זרות.

וכבר צווחו גדולי וגאוני הדורות על שאין נזהרים לשלב בעיתונים ובמודעות ופרסומות מאמרי חז"ל ואף פסוקים שלמים ומכשילים בכך את המון העם שאינם יודעים להיזהר, וטוב יותר שלא לערב קודש בחול, ואם מדפיסים דברי קודש יש לציין באופן בולט את החובה לגנום אחרי הקריאה.

גניזת דברים שונים:

כיפה, קיטל וגרטל שבלו - בטלה מעלתם ואינם צריכים גניזה, ויש המהדרים להניחם באשפה עטופים (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל). פתילי ציצית שבלו או נקרעו מהציצית - לדעת השולחן ערוך מותרים בשימוש לחול, אבל לא לשימוש מגונה; ולדעת הרמ"א יש לעטפם בשתי עטיפות ולהניחם באשפה, ויש הגוונים אותם, או משתמשים בהם לסימניה ותבוא עליהם ברכה (מהרי"ל, מובא במשנ"ב כ"א, ח). בגד הטלית גדול או הקטן, בלי הציציות, די בהנחתם באשפה בשקית. ואין להשתמש בהם לניקוי חלונות וכדומה.

* דף היומי בבלי

* דף היומי בהלכה

* ווארט או סיפור לפרשת השבוע

* שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

מרן הגאב"ד שליט"א שמע את בקשת שליחו של מרן הגר"ש ואזנר בכבוד ראש, ולא הגיב. עם יציאת השליח אמר לי: "מה יש לי ללכת? הרי לא תהיה שום תועלת בהשתתפותי!"

"עץ ארז ואזנר" - תיאורים מופלאים על ענוותנותו של מרן הגר"נ קרליץ שליט"א

כך עשה. הוא הגיע למעונו, והם דברו בארבע עיניים ונפרדו. (לפני הכניסה לחדרו, מרן הגאב"ד שליט"א הוריד את מעיל החורף והניחו בחוץ. עם צאתו הוא ניגש למתלה, הוריד את המעיל והתחיל ללבוש. היה קשה לו, ומרן הגר"ש ואזנר הורה למלווהו בעדינות: תסייע לו. המלווה ידע שהרב לא מעוניין שיסייע לו, אבל הרב ואזנר העיר לו: נו... הוא מיהר, כי לא היתה לו ברירה, וניגש מיד לסייע מעט. הרב ואזנר נוכח לראות איך הרב מסיט אותו הצידה במרפקו, כמי שפוקד עליו 'הרף'. מרן הגר"ש ואזנר ראה והבין לליבו, וחיך בקורת רוח על מנהג ענוותנותו של ידידו מרן הגר"נ שיבלחט"א).

עוד מספר הרב קרליץ שליט"א: אחת האסיפות של 'קופת העיר' היתה במעונו של מרן הגר"נ שליט"א. מפאת עומס המקום הצר העבירו את האסיפה לבית הכנסת צא"י הסמוך, בקומת קרקע. מזמין האסיפה מרן הגר"נ הגיע, ורבני קופת העיר גם הגיעו, והשעה היעודה כבר חלפה, ומרן הגר"נ שהמתין, עמד ליד השולחן ולא התיישב. כך עמד במשך כעשרים דקות על רגליו החלשות והמתין לנאספים שהגיעו בזה אחר זה.

העסקנים האחראיים רצו מאד להתחיל כבר את האסיפה, והם לחשו לי שכדאי כבר להתחיל. התקרבתי למרן הרב שעמד על רגליו ואמרתי לו: רוצים להתחיל את האסיפה כיוון שחלפו עשרים דקות מהשעה הנקובה. ואז הוא אמר לי משפט חריף שלא הכרתי: "כאן אני בעל הבית!" כמי שאומר: אל תאמרו לי דעות. השתוממתי ולא הבנתי מה כוונתו ומה מטרתו, וכך נשאר לעמוד על רגליו עשר דקות נוספות ולא דיבר מאומה.

לפתע נכנס מרן הגר"ש ואזנר. הוא המתין שהרב ואזנר יעלה לשולחן המזרח, ואז התיישב גם הוא. קשה לי לתאר למי שלא ראה את המעמד, איך שמרן הגאב"ד בזקנותו עומד על רגליו במשך כחצי שעה וממאן להתיישב ולפתוח את האסיפה...

מעשה נפלא מספר הרה"ג רבי ישעי' קרליץ שליט"א, אחיינו ומקורבו הנאמן של מרן הגר"נ קרליץ שליט"א. פעם התנהל נושא ציבורי, שמרן הגר"ש אלישיב, הגרא"ל שטיינמן, הגר"ש ואזנר, זצ"ל, ויבדלח"ט מרן הגר"נ שליט"א היו בדעה אחת להתנהג בדרך מסוימת, אך היו כמה מזקני חכמי הדור זצ"ל שהביעו דעה נוגדת.

בצהרי יום בהיר הגיע שליח ממרן הגר"ש ואזנר לבית מרן הגר"נ, ודבריו בפיו: היות והיום אחה"צ אמורים לבוא לביתו של הרב ואזנר התלמידי חכמים הנ"ל לביקור, וכפי השערות, בואם הוא בנושא העומד על הפרק, כיוון שכך מבקש הרב ואזנר שרבי נסים יבוא גם כן להשתתף באותה פגישה, כדי לדון בצוותא בנושא ולהביע את עמדתו, שהיא עמדת מרן הגר"ש והגרא"ל, והשתתפותו של רבי נסים תסייע לכל הענין - כך ביקש השליח בשם הרב ואזנר.

מרן הגר"נ שליט"א שמע את הבקשה בכבוד ראש, ולא הגיב. השליח יצא את הבית. עם יציאתו אמר לי מרן שליט"א: "מה יש לי ללכת? הרי אין בכך תועלת, ולא תהיה שום תועלת בהשתתפותי!"

לא הבנתי את כוונתו. חשבתי כי מתכוון שאין לו מה ללכת, כי גם אם יבוא ויאמר את דבריו לא תשמע דעתו במשמעות שלה. אך מרן הגאב"ד המשיך והסביר לי: "לא תהיה תועלת בהשתתפותי, כי אותם תלמידי חכמים שבאים לרב ואזנר הם מבוגרים ממני, ולכן לא אדבר מולם כי אין זו הדרך שאפתח את הפה כיוון שהם מבוגרים".

שתק הרב והרהר אח"כ אמר בקול: "אבל הרב ואזנר מבקש, ורצוני למלא גם את בקשתו, אז אעשה כך: הביקור אמור להיות היום בשש אחה"צ. אני אבוא אל הרב ואזנר בשעה חמש ואדבר עימו בענין, ואעשה מה שביכולתי להועיל ולסייע לו".

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

רבי קלמן אברהם פנה ואמר לחייל: "אם ריבוננו של עולם לא ירצה שתירה, אז לא תירה בי". החל החייל לכעוס: "מה אתה מבלבל את המוח? עמוד ישר!"

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על אמונה וביטחון אמיתיים של גדולי ישראל

שום תועלת רפואית לדעתם, שישתה לרויה. הוא שתה מהמים והבריא. גם אתה תשתה מהמים הללו, הוסיף מרן הסטייפלר. "האיש שאל אותך כמה ואיך לשתות, ומרן השיב כי אינו יודע, ואם רצונכם תשאלו את ד"ר רוטשילד והוא ידריך אתכם". כאשר סיים את דבריו הגביה את קולו, ורק להיזכר בקולו הגדול עוברת צמרמורת בליבי: הוא הביט עליו והגביה את ידו בתרועה: 'היד ד' תקצרי! היד ד' תקצרי!' וטל של תחיה התפשט בחלל החדר. כי הדברים יצאו מפיו בכזה בטחון פשוט ופנימי באמת. אנשים כאלו, מכח גודל בטחונם יכלו להפליא פלאות של 'צדיק גוזר' אבל אנו לא זכינו לביטחון אמיתי בד' והלואי שיהיה. "בגמ' בברכות (דף ל"ב), אמר רבי בר חמא ברבי חנינא, אם רואה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר קוה אל ד' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ד'. נשאלת השאלה, ששמעתי מהצדיק רבי עזרא ברזל זצ"ל: מדוע כאשר יתפלל שנית יהיו סיכויים נוספים שתתקבל תפילתו? הרי כבר התפלל ולא נענה. "הסביר רבי עזרא בנוסח פרקטי מאד: משל למה הדבר דומה, יהודי דופק בביתו של עשיר ותחננוניו בפיו: 'ר' עשיר יקרנו, בתי הגיעה לפרקה ואין לי כסף להכניסה בברית הנישואין, אנא תסייע לי'. העשיר מגיב בהחלטיות: 'דידי הנכבד, אין לי אפשרות'. אינו רוצה לתת לו כסף, או שבאמת אינו יכול, זו המציאות. הוא עוזב את המקום בכאב לב. 'טוב, אנסה ללכת למישהו אחר', מהרהר. "לאחר חצי שעה הוא דופק שנית על דלתו של העשיר. 'ר' עשיר, עשה נא חסד, אני ממש מסכן, אין לי פרוטה לחתן את בתי'. העשיר מתפלל: 'לפני כחצי שעה כבר היית, וכבר שמעתי על מצבך העגום, למה חזרת שנית?' משיב היהודי: 'אומר לך את האמת, חשבתי וחשבתי, וראיתי שאין לי שום כתובת אחרת. אין רק אתה. לכן נאלצתי לדפוק שוב'. 'בסדר, טוב, אנסה לעזור לך'. העשיר משתדל להשתתף בצערך. 'יחזור ויתפלל' משמעותו: אין לי כתובת אחרת. רבוננו של עולם, אני חוזר אליך שוב. חננו מאיתך רפואה, גאולה, פרנסה. אין לי כתובת אחרת!"

סיפר הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל (בשיחה עם הרב א' חפץ, מוסף שבת קודש שמיני תש"ע): הגאון הגדול רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל סיפר על רבי קלמן אברהם גולדברג זצ"ל, מזקני תלמידי מרן הסבא מנובהרדוק זצוק"ל, שבתקופה שבין שתי מלחמות העולם, כאשר הרגו משתמטים ומבוקשים ללא דין ודין, הוא נתפס על ידי קבוצת חיילים מופרעת, ואחד החיילים לקח אותו לצידי מגרש כדי לירות בו.

רבי קלמן אברהם פנה ואמר לחייל: "אם ריבוננו של עולם לא ירצה שתירה, אז לא תירה בי". החל החייל לכעוס: "מה אתה מבלבל את המוח? עמוד ישר!". השיב רבי קלמן אברהם: "אני רק אמרתי לך כי אם ד' לא ירצה, לא תוכל לירות".

"עמוד ישר!" פקד עליו החייל בצרחות. לחייל היה אקדח שפעל על ידי גלגול קפיץ המשחרר את הקליע למטרתו. החייל גלגל, ניסה ולא הצליח. ניסה שוב ושוב, עד שזרק את אקדחו לארץ וצעק: "לך מכאן יהודי מלוכלך מזוהם!" כך קילל ונטש את המקום.

"מובן מאליו", המשיך רבי ראובן, "כי כדי לשוחח בנוסח כזה ובשלוות נפש כזו עם חייל המכוון נשק, בהכרח לחיות בדרגות אמיתיות, לחוש בפנימיות הנפש שאין עוד מלבדו. כי אנו, אם חלילה מתגלגל לפתחנו איזה חשש של נזק לפרנסה או חלילה חשש לבריאות, האדם לא רגוע. חולפים יומיים של בהלה וחששות עד שהאדם מתחיל בכלל להיזכר ב'אין עוד מלבדו'. ומדובר בבעיה קטנה, לא בירייה למוות של חייל שונא יהודים. "הם היו אנשים גדולים. אינני יכול לשכוח את קולו של מרן הסטיפלר זצוק"ל, קול האמונה. היה זה כאשר נכנסתי אליו עם חולה בכליותיו. נכנסנו, והוא החל להציע לו לשתות מים ממעיין בצרפת, וישע וואסר'. וכדרכו בקודש החל בסיפורו, וכך סיפר: 'לפני כמה שנים היה אדם שחלה באותה בעיה, ואמרתי לו לשתות מהמים הללו. בבית החולים צחקו מכל הענין ודחו את רעיון השתיה מכל וכל. הצעתי לו שישאל אותם האם זה מזיק, וכיון שאמרו שאין זה מזיק, הסכימו לבסוף שאפילו שאין בכך

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

"אם עכשיו אבקש סליחה, האם גם זה בכלל בולם פיו בשעת מריבה? הרי סוף כל סוף, כרגע המריבה איננה בשיא עוצמתה, אלא מה שנקרא 'מלחמה קרה', או שכדי שהסגולה תפעל צריך קודם 'להמם את הגיזרה'... ורק אז, כששש המחלוקת בווערת, אם אבלום את פי, אזכה לסגולה זו?"

3 שאלות ששאל הגאון רבי חזקיהו מיישקובסקי שליט"א את מרן ורבנן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל והגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א על הסגולה הידועה של 'בולם פיו בשעת מריבה'

זקוק לישועה. והוא, שהבין לפתע שהנה התגלגלה לו הזדמנות פז למצוא אדם מהנעלבים ואינן עולבין, התרגש מאד לנוכח המראה, נעמד על רגליו והביט באדם שפגעו בו, כדי 'להשיג' שאכן לא יענה לדברי הבזיונות שהוטחו בו.

בשלב מסוים, כאשר האיש המעליב החל להשמיע דברים שממש אין הדעת סובלתם, עלתה חמתו של הנפגע, והא עשה סימנים כמי שמתכוון להשיב מלחמה שעה.

ברגע זה, זינק אליו התלמיד חכם שהמתין לישועה, וזעק באזניו בקול גדול: "עשה לי טובה ואל תענה ולו במילה אחת..." כשהאיש הביט בו בתמהון, כרוצה לשאול מה הוא קשור לארוע, השיב לו: "אענה לך אחר כך, אבל עשה עמדי חסד, ואל תשיב לפגיעות שהלה פוגע בך..."

והארוע חוזר על עצמו כמה פעמים. ככל שהתרכו והוחמרו הפגיעות, כך גברה חמתו של השני, שרצה להשיב, אבל התלמיד חכם המשיך להתחנן לפניו שלא יגיב... כך במשך שעה ארוכה, עד שהמעליב ההוא התייאש, ועזבו לנפשו...

אז קם התלמיד חכם וסיפר לנפגע את העצה ששמע בבית הגר"ח וביקש שיברכנו....

הנעלב ההוא נבוך מאד, ולא ידע את נפשו מרב השתאות, אבל ברך בו-במקום את התלמיד חכם שיזכה לזרע של קימא.

ולאחר תשעה חודשים, נערכה הברית.

עד כאן סיפור המעשה כפי שהתפרסם בספר "עלינו לשבח". שמעתי מהרב חזקיהו מיישקובסקי שליט"א המשך לדברים.

באחת הפעמים שהרב מיישקובסקי היה בארצות הברית סיפר את הסיפור הזה לפני קהל גדול. כשסיים ניגש אליו יהודי ואמר שיש לו שלוש שאלות בענין:

שאלה ראשונה: בין בני משפחתי ישנו סכסוך גדול שנמשך כבר זמן רב, אף אחד לא מדבר עם השני. אם עכשיו ארים טלפון לכולם, אבקש סליחה ואביא לכך שיושבו ההדורים, האם גם זה בכלל 'בולם פיו בשעת מריבה'? הרי סוף כל סוף, כרגע המריבה איננה בשיא עוצמתה, אלא מה שנקרא 'מלחמה קרה', או שכדי שהסגולה תפעל צריך קודם 'להמם את הגיזרה'... ורק אז, כששש המחלוקת בווערת, אם אבלום את פי, אזכה לסגולה זו?

"וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן" (ויקרא יד, כ')

הגמרא אומרת (חולין פט, א): "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה".

בספר "עלינו לשבח" [במדבר, עמוד רס] מובא מעשה מופלא: המדובר היה באברך תלמיד חכם שלא זכה להפקד בזרע של קימא, ולמרות שנקט כבר בכל הפעולות והסגולות, והרבה בתפילה ובתחנונים, ואף פקד קברי צדיקים, והתדפק על דלתותיהם של צדיקי הדור החיים עמנו, עד מאה ועשרים, לא נושע מצרתו.

התלמיד חכם היה גם כמה פעמים אצל הגר"ח קנייבסקי, אלא שבפעם האחרונה הירבה לבכות ולהתחנן שיביא עצה הגונה. לאחר דקות ארוכות של בכיות נוראיות, אמר לו הגר"ח שיחפש אדם העונה לתואר של 'הנעלבים ואינן עולבין', ויבקש ברכה ממנו, ובעזרת ה' יושע. שמע התלמיד חכם את העצה והתעודד ביותר. הוא יצא מבית הגר"ח והחל לחפש אחרי יהודי העונה לתואר המכובד הנ"ל...

בתחילה, היה בטוח שזו משימה קלה, אבל מיד לאחר מכן התברר לו שהחיפוש יקח זמן רב... שכן לא כ"כ פשוט למצוא אדם שכזה...

והנה, סובב מסובב כל הסיבות, וממש באותם ימים התעורר ויכוח סוער בין שני שכנים המתגוררים בשכונה מסוימת בבני ברק. גם לאחר שהטלטלו כבר בין כמה בתי דין, ובקרו בבתייהם של כמעט כל הרבנים בעיר, לא הגיעו לידי הסכמה.

ויהי היום, והאברך הנ"ל, ששמע את העצה מהגר"ח, מגיע לחתונה של קרובי משפחתו, וכאשר כל המסובים ישבו לסעודה, נכנס לאולם איש פלוני, ופתח בצעקות ובחרפות, בגידופין ובהעלבות בוטות, נגד אדם אחר שכבר הסב לסעודה. דבריו היו כל כך בוטים עד שכל הנוכחים היו המומים למשמע אזניהם.

וראה זה פלא, האדם שהעליבו אותו לא הגיב במאומה לדברי הגידופין שהומטרו עליו. הוא המשיך להתנהג כמו שהדברים אינם קשורים אליו... אבל גם האיש המעליב לא התייאש, והמשיך להמטיר עליו עוד ועוד חרפות.

כל הארוע התרחש סמוך מאד לשולחן בו ישב האברך שהיה

נעשה בשעת המריבה, רק במצב של מה שנקרא 'מלחמה קרה' - אמנם לא יהיה בזה מאה אחוז של סגולה, אבל תשעים או תשעים וחמישה אחוז מהסגולה יהיה בזה.

לגבי השאלה השניה, אם גם בין איש לאשתו שייך ענין זה, אמרו שאין שום ספק שהתשובה חיובית, ואדרבה, לפעמים הסגולה חזקה אף יותר ממריבה שמחוץ לבית.

לגבי האלה השלישית, שהוא עושה זאת רק עבור הסגולה, ענו שזו גמרא מפורשת במסכת ראש השנה (ד, א): "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני, ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא - הרי זה צדיק גמור". הרי לנו, שאדם שעושה סגולה עבור מטרה אישית - זה תופס, והוא הדין לענייננו, אין שום חיסרון בכך שעושה זאת למען הסגולה.

(ימתוק האור - רבי שלמה לוונשטיין שליט"א)

שאלה שניה: האם גם במריבה בתוך הבית, בין איש לאחי או בין אישה לבעלה, תוספת סגולה זו, או שמא רק כשהמריבה מחוץ לבית, בין שני אנשים זרים?

שאלה שלישית: אותי - כך הוא אמר - הרי לא מעניינים באמת אחי או גיסי. באמת אינני רוצה כלל לדבר איתם ואף לא לראותם, ורק עבור הסגולה אני הולך להתפייס עמם. האם כשבולמים את הפה בשעת מריבה רק למען הסגולה, הסגולה תופסת או לא?

הרב מיישקובסקי שאל את השאלות הללו את מרן ורבנן רבי אהרן לייב שטינמן זצוק"ל ורבי ניסים קרליץ שליט"א ושניהם ענו באותו סגנון.

על השאלה הראשונה אמרו, שברור שאם בלימת הפה נעשית ממש בשעת המריבה, כשאש המחלוקת מלהטת בשיא עוצמתה, ואז האדם שותק - הסגולה פועלת במאת האחוזים. ואם זה לא

הש"ת היומי

עירוב שהתקלקל ותוקן בשבת - האם ניתן לטלטל על ידו?

משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

מתנדנד ברוח ויוצא מבין הלחיים, שאז דעת החזון איש שגם בשעה שאינו מתנדנד יש בו פסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה. כאשר יש לחי רחב בכל עמוד כפי שנהוג בעירוב מהודר, אינו יוצא מכנגד הלחי רק אם יורד הרבה, ויעוי' במשנ"ב סוף סי' שס"ב שכתב בשם המשכנות יעקב כמה טעמים לפסול כשהחוט אינו מתוח, ובמוספים שבהוצאת 'דרשו' (הערה 64) דעת החזו"א והגרי"ז בזה.

באופן הפוסל, יש איסור למתוח את החוט בשבת ובכך לעשות צורת הפתח, משום בונה, ולאחר שעשו זאת בשבת יש להניח שנעשה בשוגג, ומחיצה הנעשית בשבת בשוגג מתירה בטלטול כמבואר בסימן שס"ב ס"ג. לכן מותר לרבי ישראל לחזור עם העגלה והחפצים לביתו.

שאלה: רבי ישראל חצרוני הלך לבית הכנסת בשבת בצהריים עם ילדיו ובנו הקטן בעגלה. תוך כדי שהם הולכים, הבחין רבי ישראל בחוט של העירוב שהתרופף, ויורד בין שני העמודים של צורת הפתח, ויש חשש שנפסל בכך. מיד הוציא את בנו מהעגלה והורה לילדיו להוציא את מה שיש להם בכיסים ולהניח בעגלה, עצר את העגלה במקומה והמשיך ללכת.

כאשר חזר מבית הכנסת הבחין רבי ישראל שהחוט מתוח, כלומר, שמישהו הבחין בבעיה של העירוב וטיפס בשבת ומתח את החוט כראוי. השאלה היא - האם מותר היה למתוח את החוט בשבת? ואם אסור, האם ניתן עתה לסמוך ולטלטל מכח מחיצה שנעשתה באיסור?

תשובה: תחלה יש לבאר, שכאשר החוט אינו מתוח, הרי הוא

חוויה רוחנית יומית מדי יום אצלך במייל

'ניוזלטר' מלא וגדוש בתוכן תורני - הלכתי, אקטואלי ומרתק.
עם סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
בהגשה מקצועית עם טעם של עוד... להצטרפות שלח מייל ל-

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

האם מותר להכניס חפצים בשבת מחדר המדרגות לדירת המגורים?

ולחילופין, ניתן לעשות עירוב חצרות המשותף לכל דיירי הבנינים הפתוחים לחצר.

וכן ניתן לעשות עירוב חצרות לשתי חצרות משותפות, הסמוכות זו לזו, ואשר יש ביניהן פתח או חלון, שדרכו ניתן להעביר חפצים מזו לזו; או ששתיהן פתוחות לחצר שלישית המשתפת בעירוב החצרות, ואשר דרכה ניתן להעביר חפצים מזו לזו.

[שו"ע שסה, ח, ומשנ"ב לח-מ; אך ראה ביאורים ומוספים דרשו שסו, 8, ונתיבות שבת כו, הע' יא]

חצר משותפת, אסור לטלטל חפצים מהבתים לתוכה, ולהיפך, וכן מבית לבית, עד שיעשו כל דיירי החצר 'עירוב חצרות'. וכן בנין מגורים שמתגוררים בו מספר דיירים - חדר המדרגות נחשב כחצר משותפת, ואם לא עשו בו עירוב חצרות, אסור לטלטל מהדירות לתוכו, ולהיפך, וכן מדירה לדירה.

ובבנין מגורים הפתוח לחצר המשותפת למספר בנינים - ניתן לעשות עירוב חצרות נפרד לבנין, על מנת להתיר את הטלטול מהדירות לחדר המדרגות, ומדירה לדירה, אך לא מהבנין לחצר;

באיזה מקרה מותר הטלטול בשבת מרשות לרשות מחמת שהיה מותר בכניסת השבת?

שלא עשו בה עירוב חצרות.

ואם ספק בידינו מתי נפלה המחיצה - אם בערב שבת או בשבת - יש להעמידה על חזקתה, שעמדה על תילה, ועתה נשברה, ולכן אנו מניחים שנשברה בשבת. ואם כבר בערב שבת ניתן היה לשער כי קרוב לוודאי שהמחיצה תיפול או תופל בשבת - נאסרות שתי החצרות בטלטול חפצים מהבתים לתוכן, ולהיפך.

[שו"ע שסה, ז, ח, ומשנ"ב לג-לז]

כאמור, חצר משותפת שדייריה לא עשו 'עירוב חצרות', אסור לטלטל חפצים בשבת מהבתים לחצר, ולהיפך.

ושתי חצרות הצמודות זו לזו, שדייריהן לא עשו עירוב חצרות ביניהן, ובשבת נפלה המחיצה המפרידה ביניהן, באופן שהן מוקפות ביחד בארבע מחיצות, אך אין דבר המבדיל בין החצרות - כיון שבתחילת השבת היה הטלטול מהבית לחצר מותר בכל אחת מהן, מותר הדבר לכל השבת; ואינן נחשבות כחצר אחת משותפת

היכן אסור לשבת בשבת בקביעות עם חפץ ביד?

ואיסור זה הוא דווקא כשהמבוי מתוקן בלחי או בקורה, שאז לא ניכר ההבדל בין המקומות, דהיינו בין פתח המבוי לרשות הרבים, ויש לחשוש שישכח ולא יבדיל ביניהם. אבל כשהמבוי מתוקן ב'צורת הפתח', לא אסרוהו, כיון שבאופן זה ניכר ההבדל בין פתח המבוי לרשות הרבים; אלא אם כן מדובר בצורת הפתח גבוהה שאינה ניכרת, שדינה כלחי וכקורה.

[שו"ע שסה, ה, ומשנ"ב כח-כט; ביאורים ומוספים דרשו, 36]

כפי שלמדנו, השטח שתחת ה'לחי' או ה'קורה' שבפתח 'מבוי', נחשב (בהתאם לדעות שונות או בתנאים מסוימים) לרשות היחיד. למרות זאת, ההיתר להחזיק חפצים במקום זה הוא רק באקראי ובעת הצורך, אך אין לאדם לשבת שם בקביעות ולהחזיק חפץ בידו, מחשש שהחפץ יפול לרשות הרבים או לכרמלית שמחוץ למבוי, וישגה ויכניסנו למבוי ויעבור על איסור 'הוצאה'. והטעם שאסרו זאת אף במבוי הפתוח ל'כרמלית', למרות שזהו איסור דרבנן, משום ששגגה זו מצויה.

* 'מבוי' שמחיצת הרוחב שלו מפרידה בינו לבין חצר שהיא רשות היחיד, ומחיצה זו נפרצה, ובנוסף נפרצה במחיצת החצר פירצה לצד רשות הרבים - באופן כללי, דין החצר ככל חצר שנפרצה בה פירצה לצד רשות הרבים; והמבוי - אם מחיצות האורך של המבוי והחצר ממוקמות בנקודה אחת, והפירצה במחיצת הרוחב היא בסמוך למחיצת האורך, או שמדובר בחצר רשות היחיד השייכת ליחיד, או שפירצת החצר שלצד רשות הרבים נמצאת ממול לפירצה שבין החצר למבוי - דינו כ'מבוי מפולש'.

* מבוי הפתוח לרשות הרבים - השטח שכנגד ה'לחי', או תחת ה'קורה', טפל למבוי ונחשב כרשות היחיד; ואף אם יש דלת למבוי מבפנים, לפני הקורה והלחי, והיא נעולה.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

מי שקיבל על עצמו שבת בשעה מוקדמת - האם רשאי לומר לחבירו לעשות עבורו מלאכה?

יש להחמיר, מכמה טעמים. אולם, באמירה לגוי לצורך מצוה - יש מקלים, מפני שזהו 'ספק ספקא', דהיינו - ספק אם איסורי שבת דרבנן אסורים בכלל בבין השמשות של מוצאי שבת, שהרי הדבר שנוי במחלוקת, כאמור; וספק אם אמירה לגוי לצורך מצוה אסורה, אשר גם נדון זה שנוי במחלוקת, ולמרות שלהלכה אסורה אמירה לגוי אף לצורך מצוה (באיסורי שבת דאורייתא), ניתן לצרף את דעת המתירים להקל.

[משנ"ב שמב, א-ב, וביה"ל ד"ה בין; ביאורים ומוספים דרשו, 4, 5, 10, 15; וראה עוד שם]

מי שקיבל עליו שבת מזמן 'פלג המנחה' ואילך, וכגון באמירת 'לכה דודי' - אינו רשאי לעשות בעצמו איסורי שבת דרבנן לצורך מצוה. אולם, רשאי לומר לחבירו לעשות עבורו כל מלאכה שהיא, לכל צורך שהוא, כיון שחבירו לא קיבל עליו את השבת; ואף לגוי רשאי לומר לעשות עבורו מלאכה, כיון שלענין איסור 'אמירה לגוי', לא קיבל עליו את השבת.

ובין השמשות של מוצאי שבת - נחלקו הפוסקים אם דינו כבין השמשות של כניסת השבת; ולמעשה, אף לשיטת המתירים

הלוח היומי

ג' בניסן | רבי אפרים ב"ר צבי הירש (החכם צבי) אשכנזי זצ"ל, מברוד

ביום זה בשנת רנ"ב, פורסם לראשונה צו לגירוש יהודי ספרד ובעקבותיו נשלחו לגירוש מאות אלפים ואחרים אולצו להמיר דתם.

יארצייט:

- תקל"ב: רבי אפרים ב"ר צבי הירש (החכם צבי) אשכנזי זצ"ל, מברוד.
- תקפ"ב: רבי בנימין זאב וולף זצ"ל, מזבאריז, ב"ר יחיאל מיכל (המגיד מזלוטשוב) בעל רזין דאורייתא.
- תרכ"ט: רבי משה יעקב יעקב ב"ר אפרים שארף זצ"ל, מאושפיזין, בעל דרכי יושר.
- תרנ"ב: רבי אליעזר ירוחם ב"ר ישראל יצחק זצ"ל, מקראקא.
- תר"ץ: רבי יעקב שלמה בלייך זצ"ל, אב"ד מעריש-אוסטראה.
- תש"ל: רבי יוסף יונה צבי ב"ר יהודה הורוויץ זצ"ל, אב"ד אונסדורף-פפד"מ ובעל חגוי הסלע.
- תשס"ח: רבי נסים ב"ר אברהם הכהן מגוץ זצ"ל, מג'רבה, בעל מעשה נסים.

אחת המלכודות השכיחות בהן ניתן ליפול בעוון לשון הרע

הצטרפו אלינו ללימוד היומי ב'חפץ חיים'

הרחבת דברים בעניין חובת התוכחה בימינו למי שאינו שומר תורה ומצוות. מדברי החפץ חיים כאן נראה אמנם שהוא מצדד להלכה שאין חיוב להוכיח מומר לתיאבון, אולם במקום אחר הוא נשאר בצ"ע בעניין זה, ולכן להלכה דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמספק יש להחמיר ולהוכיח מומר לתיאבון.

ומה הדין אם הוכיח אדם שאינו שומר מצוות והלה לא קיבל את תוכחתו - האם מותר לשנאותו? על כך מובאים דברי החזון איש, שכיוון שבדורותינו אין אנו יודעים להוכיח (כדברי רבי אלעזר בן עזריה, ערכין ט.), על כן אין רשאים לשנאותו.

אמנם פרט נוסף חשוב מאוד מובא שם, שהכלל האמור שכיום איננו יודעים להוכיח, אין משמעותו שהתבטלה מצוות תוכחה בימינו. אלא הכוונה שצריך לדעת איך להוכיח, ולעבוד על כך שיהיו הדברים נשמעים ומתקבלים, ולא סתם להוכיח. וכן עולה ממקומות נוספים ב'חפץ חיים' ובאחרונים נוספים.

אחת המלכודות השכיחות בהן ניתן ליפול בעוון לשון הרע חלילה, היא במקרה של צורך במחאה על כבוד שמים או כבוד התורה, אז פעמים רבות מטעה היצר את האדם ומורה לו היתר - ואף "חובה קדושה" - לדבר בגנותו של הזולת ומתיר לו לגמרי את הרצועה.

בהלכות הנלמדות היום במסגרת הלימוד היומי בספר חפץ חיים (כלל י' סעיף י'), כמו גם בעוד מקומות רבים בספר, נקל לראות עד כמה הדברים אינם נכונים, ועד כמה צריך בכל מקרה ומקרה להיזהר ולבדוק בשבע נפות האם אכן התמלאו כל הפרטים המתירים לדבר בגנותו של אדם מישאל, ובאיזה אופן בדיוק מותר, כדי שלא להיכשל בחטא חמור זה וליפול במלכודתו של היצר.

אחד הנידונים בנושא זה הוא חובת התוכחה למי שעבר עבירה מספר פעמים במזיד, לפני שיותר לדבר בגנותו. וכך, המעיין בביאורים ומוספים של 'דרשו' על ההלכות הנלמדות היום מוצא

פעם התבטא מרן הגרב"צ אבא שאול זצ"ל: "אם אבי או אמי היו אומרים לי לעמוד לידם כל הלילה, וזה יגרום להם שמחה - הייתי עושה זאת בשמחה רבה".

(האיר המזרח עמ' שעט)

נשתדל לנצל את הימים האלו שבהם ההורים זקוקים יותר לעזרה, כדי לאסוף זכויות רבות בכיבוד הורים